

ОСОБЕНОСТИ ВИКТИМОЛОШКОГ ПОНАШАЊА СТУДЕНАТА ВИСОКОШКОЛСКИХ УСТАНОВА

Прегледни научни рад

DOI: 10.5937/zurbezkrim2401009P	COBISS.RS-ID 141361153	УДК 343.966:378.147-057.175
---------------------------------	------------------------	-----------------------------

Герман Приоров¹

Државни универзитет просвјете, Факултет безбједности,
Москва, Руска Федерација

Апстракт: Социјално-политички и економски проблеми посљедњих година утичу на све аспекте живота младих људи, посебно на њихову свијест и понашање. Студенти, као посебна друштвена група, нарочито оштро осјећају утицај процеса који се одвијају у друштву, мијењајући моделе понашања у складу са новом реалношћу која представља неизбјежни пораст ризика њихове виктимизације. Циљ рада је истраживање и уопштавање резултата савремених истраживања виктимизирајућих понашања студената. Разматрају се фактори виктимизирајућег понашања студената виших образовних установа у савременом друштвеном окружењу. Овај рад је извршен у оквиру кабинетског истраживања, заснованог на прегледу научне литературе, као и са примјеном метода анкетаирања студентске популације у доби од 17 до 23 године. Резултати истраживања издвојили су групу студената склоних виктимизацији за које су карактеристични: дезадаптивни стил реаговања; песимистичка оцјена својих животних перспектива; преживљавање комплекса непотпуности. Уопштени су резултати истраживања фактора настанка виктимизације и виктимолошког доприноса студената виших образовних установа у условима трансформација савременог система руског образовања и њихове способности, које омогућавају личностима да се супротставе виктимизирајућем утицају спољне или унутрашње средине.

Кључне ријечи: виктимизирајуће понашање, студент, виктимизација, фактори виктимизације, жртва, образовна средина, више училиште.

УВОД

Негативни друштвено-политички и економски процеси посљедњих година неизбјежно су довели до повећања ризика од виктимизације студентске популације. Особености њиховог транзитног доба, недостатак животног искуства и потешкоће у избору животне позиције у великој мјери одређују специфичност понашања. На виктимизацију студената такође утиче много

¹ Аутор за кореспонденцију: др Герман Приоров, Државни универзитет просвјете, Факултет безбједности, Москва, Руска Федерација. Имејл: h.priorov@gmail.com

друштвених проблема: материјални, проблеми запошљавања и тржишта рада, интернет зависност, проблеми са здрављем (Возмилкина, 2016: 45). Са-времени услови карактеришу висок ниво погоршања физичког и менталног здравља студената, повезаног са промјеном обрасца живота младих људи: неправилном исхраном, недовољном физичком активношћу, непридржавањем потребног режима за њихов узраст. Истраживање које је спровела Руска академија образовања, у којем је учествовало скоро 22 хиљаде студената првих година из 22 универзитета у осам федералних округа, показало је присуство емоционалних проблема код 20,9% бруцоша, који су повезани са повећаном узбуђеношћу, склоностима ка депресији, честим промјенама расположења, анксиозношћу. Поремећаји понашања примијећени су код 8,7% студената. Емоционални стрес и напетост студенти често ублажавају путем штетних навика (Соколова, 2022). Нажалост, многи студенти могу бити изложени различитим облицима насиља како у образовној организацији тако и ван ње. Понекад колеге, а понекад и наставници, упућују увреде и тиме понижавају част и достојанство студената. Будући да су у високошколским установама претежно млади људи са још увијек неформираним психиком, непоштовање према њима, грубост и кршење њихових права може изазвати реакцију која није адекватна, или довести до озбиљне деформације личности. Поремећаји у међуљудским односима између студената или студената и наставника могу довести до развоја конфликта и повећања виктимизације личности студената (Фролова & Байгужина, 2019: 7). Пораст корисника интернета све више утиче на начине комуникације људи. Према подацима наведеним у извјештају Digital 2023 Global Overview Report, у јануару 2023. године, у Русији је 73,3% укупног становништва користило друштвене мреже (PR.STUDENT, 2023). Коришћење сајтова друштвених мрежа стално добија популарност, посебно међу младима, јер су друштвене мреже интерактивније од традиционалних средстава комуникације. Међутим, ова форма комуникације није само позитивна. Снажан утицај на психу младих људи има разнолика информација коју они најчешће добијају путем интернета и друштвених мрежа. Информационо-психолошки утицај на младе формира одређене идеолошке (друштвене) идеје, погледе, увјерења, изазивајући позитивне или негативне емоције, осјећаје и чак масовне реакције, обликујући стабилне представе (Крысько, 2022: 235). Интензивна и неконтролисана употреба интернета од стране студената, припадност одређеним социјалним групама на друштвеним мрежама, приказивање приватног живота и размјена различитих информација утичу на унутрашње стање младих људи у одређеним околностима, активирајући непријатељске мисли, негативан афект и повећану узбуђеност (Kokkinos & Antoniadou, 2019). Због својих особина по годинама и друштвеног статуса, студенти у поређењу са другим старосним групама имају висок ризик од учешћа у cyber-bullying-у или постају жртве кибернетичког криминала. Студенти универзитета често су активни корисници друштвених мрежа, а жртве кибернетичког насиља често постају тинејџери и млади људи који имају посебне особине личности и суочавају се са различитим социјалним тешкоћама. Међутим, иако

се ниво насиља на друштвеним мрежама међу овом старосном групом значајно разликује, резултати већине истраживања показују да значајан број студената постаје жртва и/или починилац кибернетичког насиља (Kokkinos & Saripanidis, 2017). Овај облик насиља може прерасти у прогањање, што доводи до виктимизације која може бити физичка, односи се на односе и/или вербална (Gómez-Galán, Lázaro-Pérez, & Martínez-López, 2021). У многим истраживањима се примјећује да се као резултат сталног злостављања јављају проблеми са формирањем социјално-адаптивног потенцијала студената у високошколским установама, што може довести до значајних промјена у њиховим личним карактеристикама, али са изражено негативним приступом. Очекивање сталне агресије од стране блиског окружења у универзитету може довести до тога да студенти у будућности пренесу своје негативно искуство комуникације у ново окружење, поново успостављајући насилне интеракције, укључујући и професионалне и породичне сфере (Андронникова, 2015; Дейнека, Духанина, & Максименко, 2020; Решетников, 2009). Осјећај нелагодности такође утиче на смањење академских резултата студената који су изложени злостављању. Они чешће пропуштају часове, имају ниже образовне резултате, а такође са већом вјероватноћом одустају од школовања или прелазе у друге универзитете (UNESCO, 2019). Већина студената су недовољно материјално обезбијеђени, али без довољног радног искуства, често остају непотребни на тржишту рада или су приморани да раде за ниску плату, а њихови приходи само омогућавају одржавање тренутне потрошње. Жеља да се ослободе финансијске зависности од родитеља доводи до тога да студенти универзитета постају жртве различитих превара, углавном путем интернета. На примјер, према подацима стручњака компаније Group-IB, преваре чине 73% свих злочина на интернету, а највећи дио отпада на превару (56%), при чему жртве саме откривају податке свог банковног рачуна или преносе новац преварантима (ПРАЙМ, 2021). Кибернетички преваранти стално смишљају нове начине преваре људи: понуде брзог и лаганог зарађивања, добијања награда и сл. На примјер, у прољеће 2023. године преко порука су организоване масовне понуде за брзо зарађивање на интернету путем једноставног посла. Преваранти су нудили да пишу рецензије за различите производе и услуге за интернет продавнице, да пишу позитивне рецензије, лајкове за производе. За то су обећавали да ће платити пристојну суму, али за пренос новца било је потребно послати број банковног рачуна (Игнатова, 2023). Кибернетички преступници увијек траже начине за брзо зарађивање новца. Већ неколико година користе WhatsApp и Telegram како би организовали давање новчаних награда и поклона. Већ неколико година, корисници друштвених мрежа добијају поруке о добитку на лутрији са потребом да плате малу суму као проценат од износа добитка, млади људи учествују у chat собама у порукама, гдје се додјељују разне награде, за чије добијање је претходно потребно платити услуге доставе и других сличних преварантских схема (Московская область 24, 2024; Без-Формата, 2023). Према аналитичком извјештају Министарства унутрашњих послова Руске Федерације за јануар–новембар 2023. године, број кривичних

дјела почињених коришћењем информационо-телекомуникационих технологија повећао се за 30,8% у поређењу са истим периодом 2022. године (Министарство внуртврнних дел Рорсийской Федерације, 2023). Међутим, тачно мјерење броја кибернетичких преступа је немогуће, јер њихове жртве ријетко пријављују да су постале жртве превараната. Истраживања криминала на интернету показују да правосудни органи обавјештавају о виктимизацији услед кибернетичких преступа мање од 20% жртава. Разлог томе може бити страх од тога да постану предмет исмијавања од стране околине, осјећај срамоте или непријатности (Ищук, Пинкевич, & Смољянинов, 2021: 99).

Циљ овог рада је проучавање и сумирање резултата савремених истраживања виктимолошког понашања студената. Адолесценција је фактор који повећава степен виктимолошке рањивости студената, али тип виктимолошког доприноса у великој мјери зависи од степена социјализације личности младе особе. Стога је важно проучавање карактеристика виктимолошког понашања студената и откривање унутрашњих особина личности које могу бити узроци њихове виктимизације, а које под одређеним спољним околностима могу да се манифестују код њих.

МЕТОДОЛОГИЈА

Ова студија је спроведена у оквиру кабинетског истраживања, заснованог на прегледу међународне и руске научне литературе. Као метод истраживања, коришћена је теоријска анализа руских и међународних публикација, постављених на електронским библиотекама ScienceDirect, Jstor, Google Scholar, CyberLeninka, eLIBRARY.RU и другима, претражујући кључне ријечи: „виктимизација студената“, „фактори виктимизације, тј. понашања студената“, „особине виктимолошког доприноса студената“. Посебна пажња у анализи посвећена је тражењу чланака који описују истраживања коришћењем модела и релевантних упитника. Такође, истраживања су спроведена примјеном методе анкетирања студентске популације узраста од 17 до 24 године са три факултета (Факултета безбедности животне средине, Факултета предшколског, основног и специјалног образовања и Факултета физичког васпитања и спорта) Државног универзитета просвећивања, у укупном броју од 198 испитаника. Због малог броја анкетираних студената, овај рад не претендује на било какво научно генерализовање, већ одражава само неке трендове у контексту разматране проблематике.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Посебна пажња у међународним и руским истраживањима виктимизације студената посвећена је феномену насиља међу вршњацима. Истраживачи истичу основне негативне посљедице овог феномена: осјећај анксиозности, депресија, стање емоционалне и физичке напетости, ниска самопоуздања жртава. Чешће су изложени насиљу студенти нижих година

студија, јер управо у том периоду млади људи пролазе кроз прву кризну тачку која је прекретница у њиховом животу, повезана са потребом за изградњом новог модела самосталног понашања и начина живота (Бондарев, 2013: 7). У посљедњих неколико година, многи аутори често дискутују о дигиталном насиљу (кибернетичко малтретирање или интернет злостављање). Ова форма насиља често се остварује коришћењем друштвених мрежа и омогућава вршење психичког притиска на жртву. Негативан утицај комуникације на друштвеним мрежама подстиче студенте на ризична и неосмишљена понашања која могу довести до опасних критичних животних ситуација (Биктагирова et al., 2019). У истраживањима виктимизације у студентском окружењу може се издвојити неколико праваца. Правац је повезан са проучавањем виктимолошког доприноса жртава виктимизације које су се суочиле са интернет злостављањем. На примјер, циљ истраживања (Kowalski et al., 2012) било је проучавање жртава кибернетичког насиља. Резултати истраживања показали су да је више од 30% студената први пут суочено са кибернетичким застрашивањем током студија на универзитету. При томе, није било родне разлике у вези са виктимизацијом међу испитаницима, осим код корисника on-line игара, гдје су мушкарци имали виши ниво рањивости у поређењу са женама. Жртве кибернетичког застрашивања чешће су доживљавале емоционално сагоријевање, слабљење мотивације за учење и губитак самопоуздања. Занимљиво је истраживање спроведено на основу модела опште агресије (Kokkinos & Antoniadou, 2019), чији је циљ био истраживање везе између неколико индивидуалних и контекстуалних промјенљивих: приврженост, личне карактеристике, фреквенција коришћења интернета, проблематично коришћење интернета, on-line отвореност, усамљеност, психопатологија и кибернетичка виктимизација. Истраживање је спроведено међу студентима грчког универзитета, у којем је учествовало 175 студената. Резултати су показали да активни корисници интернета имају специфичне особине личности и суочавају се са различитим социјалним тешкоћама и психопатолошким симптомима. Још једно истраживање о искуству кибернетичког застрашивања студената основних студија спроведено је на истраживачком универзитету у САД (Burne, 2021). У овом истраживању, у којем је учествовало 459 студената, коришћен је показатељ виктимизације. Резултати истраживања показали су да жртве кибернетичког насиља врло ријетко траже подршку од професора и особља универзитета, већ умјесто тога користе техничка средства за превазилажење проблема, попут блокирања нападача, мијењања поставки приватности и других. Међутим, то често доводи до њихове изолације од on-line заједнице, а касније може довести до релативно стабилног деформитета личности, депресије, поремећаја у сфери контаката са другим људима.

Утицај зависности од друштвених мрежа, кибернетичког застрашивања и кибернетичке виктимизације међу студентима, сагледан из различитих социодемографских карактеристика, истраживан је на Медицинском факултету Универзитета Yozgat-Bozok у Турској (Çimke & Cerit, 2021). У истраживању је учествовало 518 студената. За прикупљање података коришће-

ни су образац личних информација припремљен од стране истраживача, скала зависности од друштвених мрежа, скала кибервиктимизације и скала вршњачког насиља. Резултати истраживања показали су да је зависност од друштвених мрежа већа код дјевојака, док су мушкарци чешће жртве кибернетичког насиља. Такође, резултати истраживања показују да је зависност од друштвених мрежа већа код студената који су свој васпитни стил оцијенили као неконзистентан и неуравнотежен, као и код оних који су навели агресивне особине личности. Такође, различита истраживања спроведена међу студентима страних универзитета посвећена су различитим проблемима менталног здравља код жртава кибернетичког насиља, укључујући депресију, повлачење у себе, страх и анксиозност (Alrajeh et al., 2021; Ho, Li, & Gu, 2020; Yildiz Durak & Sariterpeci, 2020). Анализа истраживања руских научника последњих година, посвећених кибернетичком насиљу и кибернетичкој виктимизацији међу студентима, показује пораст овог феномена у студентској средини. На примјер, истраживање спроведено међу 125 студената из четири руска универзитета (Тельшева & Гордеева, 2023) показује широку распрострањеност кибернетичког насиља међу студентима. Према спроведеној анкети, 90,4% студената је дошло у контакт са интернет малтретирањем, док се 3,2% константно излаже кибернетичком малтретирању. Један од разлога ширења интернет малтретирања на универзитетима, према мишљењу Т. А. Заглодина и Л. Е. Панкратове (Заглодина & Панкратова, 2021), јесте свеprisутна интеграција интернет технологија у образовни процес. Прегледно социолошко истраживање је спроведено 2021. године на Руском државном професионално-педагошком универзитету. Анализа резултата је показала да се 26% испитаника суочило са интернет малтретирањем у студентском окружењу. Студенти који живе одвојено од родитеља се три пута чешће суочавају са мрежном агесијом. Такође, анализа резултата анкете је показала да су неки наставници универзитета понекад били агресори. Слични резултати су добијени у анкети студената три факултета Државног универзитета просвећивања у узрасту од 17 до 24 године, спроведеној у јесен 2023. године. Истраживање о виктимизацији испитаника показало је да око 23% студената показује зависност од друштвених мрежа, при чему су дјевојке највише зависне (67%). Са агесијом на друштвеним мрежама током студирања суочило се 17% дјевојака и 8% младића.

Друго, правац проучавања виктимизације у студентском окружењу повезан је са утврђивањем учесталости излагања студената малтретирању, идентификацијом профила насилника, реакцијом жртава и посљедицама насиља које доводе до њихове виктимизације, као и анализом родне разлике у виктимизацији. Истраживање које су спровели научници (Pörhölä et al., 2020) било је усмјерено на проучавање жртава вршњачког насиља међу студентима и наставницима. Истраживања су спроведена међу студентима 47 универзитета у Аргентини, Естонији, Финској и Сједињеним Америчким Државама. Резултати истраживања су показали да значајан број студената доживљава малтретирање током школовања од стране својих колега и/или особља универзитета. Највиши ниво виктимизације и вршњачког насиља

међу студентима био је у Аргентини (25,2% укупног броја испитаника) и САД (11,9%), док је био најнижи у Финској (5,3%) и Естонији (2%). Виктимизација од стране особља универзитета била је највише заступљена у Естонији (16,2%), Аргентини (9,5%) и САД (8,9%), а мање у Финској (6,5%). Најраспрострањенији облик малтретирања у свим земљама били су вербални (напади ријечима, исмијавање или критика повезана са личним карактеристикама, социјална дискриминација). Већина облика малтретирања, укључујући физичко насиље или оштећење имовине жртве, била је забиљежена међу испитаницима у САД. Родне разлике у улози малтретирања такође су се разликовале у различитим земљама. Дјевојке су биле чешће жртве малтретирања од стране мушкараца само на универзитетима у Финској, док су у Аргентини, Естонији и САД мушки студенти чешће постајали жртве вршњачког насиља. Такође, интересантна су истраживања која су посвећена малтретирању у шпанским универзитетима, чији је циљ проучавање малтретирања у студентској средини, као и његова типологија, обим и прогностички фактори (Gómez-Galán, Lázaro-Pérez, & Martínez-López, 2021). Главни резултати истраживања показују да је вршњачко насиље међу студентима најчешће релационо и вербално. Физичко насиље међу студентима доводи до осуде вршњака и отпора насилнику, и ријетко се појављује на универзитетима. Такође, истраживање је открило родну специфичност предиспозиција ка виктимном понашању: дјевојке чешће пате, јер су младићи склони преузимању улоге насилника и ријетко пате. Слични резултати добијени су у истраживањима спроведеним у образовним институцијама Португала (Sinkkonen, Puhakka, & Meriläinen, 2014). Родна анализа виктимизације такође се разматра у истраживањима која је спровео Arakelyan K. N. (Аракељан, 2014), чији су резултати показали да су младићи склонији самоповређујућем и самоуништавајућем понашању, док су дјевојке склоније зависном и беспомоћном понашању.

Треће, правац истраживања је везан за проучавање сексуалне виктимизације међу студентском популацијом. Овај вид виктимизације чешће је присутан код студената прве године, јер у том периоду млади пролазе кроз промјене у свом свјетоназору, јавља се потреба за емоционално-повјерљивом комуникацијом која је повезана са жељом за успостављањем блиских односа са околином. Ово је потврђено и резултатима истраживања студената Државног универзитета за просветитељство. Ако око половине студената првих година (углавном дјевојака) доживи сексуално узнемиравање од стране својих колега (углавном вербално), онда на старијим годинама ово има спорадичан карактер. Распрострањеност сексуалне виктимизације међу студентском популацијом, као озбиљан друштвени проблем, описана је у истраживању Klassen i Shipunove (Классен & Шипунова, 2013), гдје су анализирани резултати истраживања из иностранства и у Русији. У овом истраживању такође се истиче и проблем насиља у интерперсоналним интимним односима, чије жртве могу бити не само дјевојке већ и младићи. Један од разлога високих стопа распрострањености сексуалне виктимизације међу студентском популацијом јесте њихов специфичан стил живота (Ши-

пунова, 2011). Такође, проучавање фактора ризика виктимизације интерперсоналног насиља у студентском окружењу у зависности од социјалне припадности (учешће у спорту, студентским удружењима, програмима студирања у иностранству, различите студентске организације) анализирано је у истраживању спроведеном међу студентима колеџа од стране научника из САД (Swan, Mennicke, Magnuson, & MacConnie, 2020). Резултати истраживања су показали да је скоро двије трећине учесника анкете пријавило бар један облик виктимизације од интерперсоналног насиља, међу којима су најчешћи облици сексуално узнемиравање, прогањање од стране вршњака и психичко насиље над партнером. О распрострањености насиља од стране интимног партнера међу студентима говоре и подаци истраживања спроведеног на шест универзитета у САД (Cho et al., 2020). Проучаване су родне разлике, потрага за помоћи и њихови резултати, при чему су кључне промјенљиве укључивале виктимизацију од стране интимног партнера, посљедице, тражење помоћи и резултате. Анализа је показала виши ниво виктимизације међу девојкама, што је довело до веће стопе депресије и погоршања физичког и менталног здравља.

Анализе истраживања, спроведене како од стране руских тако и страних научника, показују да виктимолошки допринос студената зависи од социјално-психолошких карактеристика. Користећи методологију предложену у истраживању S. A. Falkine (Фалкина, 2014), могу се идентификовати различите групе виктимизираних студената, којима су карактеристични неадаптивни стил реаговања и песимистичка процјена својих животних перспектива. Прва група обухвата студенте агресивног типа виктимизирајућег понашања. То су млади људи који имају висок ниво интернет зависности, покушавају себе да остваре на друштвеним мрежама, често изазивајући конфликтне ситуације и показујући агресију према другим корисницима, склони су cyber-bullyingu, због чега сами доспијевају у опасне ситуације, постајући жртве интернет криминала. Друга група обухвата студенте активног типа, склоних ризику, неосмишљеном и самоуништавајућем понашању. Воле да дијеле информације и фотографије које се тичу готово свих сфера свог живота. На друштвеним мрежама и у стварном животу често ступају у контакт са непознатим особама, због чега могу постати жртве насиља, укључујући и сексуално. Трећа група обухвата иницијативну студентску младеж са хипер-социјалним виктимизирајућим понашањем. Такви млади људи показују принципијелност, нетолеранцију према неправди, осјетљивост, због чега могу постати жртве криминалних радњи агресора и превараната. Четврта група је пасивног типа. Често су то студенти склони зависном, беспомоћном понашању, чије индивидуалне особине могу бити неспособност доношења самосталних одлука у непознатој ситуацији или понашање формирано под утицајем васпитних стратегија родитеља. Недостатак осјећаја социјалне подршке и припадности друштву често их чини жртвама насиља, не пружајући отпор. Пета група студената су некритичног типа, неспособни да правилно процијене животне ситуације, наивни и склони импулзивним поступцима. Такви млади људи често постају жртве насиља, разних облика

превара, а због неспособности за критичко размишљање, могу оправдати криминалне радње, излажући себе опасности.

ЗАКЉУЧАК

Резултати прегледа руских и страних истраживања у области виктимизације студентске младежи показују пораст овог феномена у студентском окружењу. Студентска младеж, као посебна социодемографска категорија, склонија је самопројени, сталној потрази за животним путем и ставом, тежњи ка новим идејама, високој интензивности комуникације, због чега често испољава осјећај анксиозности, усамљености, што у великој мјери одређује особености њиховог понашања. Анализа истраживања показује да су студентима својствене социопсихолошке карактеристике које одређују склоност ка виктимном понашању (Стуколова & Волкова, 2016). У раду су сумирани резултати истраживања фактора настанка виктимности и виктимног понашања студената високошколских установа. Условно су издвојена три правца истраживања виктимизације у студентском окружењу. Правац истраживања повезан с проучавањем виктимизирајућег понашања студената који су се сусрели с интернет насиљем које често доводи до различитих проблема менталног здравља код жртава cyber-bullying-а, укључујући депресију, повлачење у себе, страх, анксиозност. Други правац је повезан с одређивањем учесталости и распрострањености различитих облика насиља над студентима, идентификацијом профила починилаца насиља, реакцијом жртава и посљедицама насиља које доводе до њихове виктимизације, као и анализом родно-специфичних разлика у виктимизацији. Трећи правац истраживања повезан је с проучавањем сексуалне виктимизације студентске младежи и њених посљедица. Резултати спроведеног истраживања омогућили су идентификацију пет група студената, које имају своје карактеристичне психолошке особине и склоност ка виктимном понашању. Ово помаже разумијевању специфичности формирања виктимног понашања међу студентском младежи, а идентификоване карактеристике могу помоћи у одређивању правца у потрази за радом усмјереним на превенцију виктимности у студентском окружењу.

ЛИТЕРАТУРА

- Alrajeh, S. M., Hassan, H. M., Al-Ahmed, A. S., & Alsayed Hassan, D. (2021). An investigation of the relationship between cyberbullying, cybervictimization and depression symptoms: A cross sectional study among university students in Qatar. *PloS one*, 16(12), e0260263.
- Byrne, V. L. (2021). Blocking and self-silencing: Undergraduate students' cyberbullying victimization and coping strategies. *TechTrends*, 65(2), 164–173.

- Cho, H., Seon, J., Choi, G. Y., An, S., Kwon, I., Choi, Y. J., & Yun, S. H. (2020). Gender differences in intimate partner violence victimization, help-seeking, and outcomes among college students. *Advances in Social Work, 20*(1), 22–44.
- Çimke, S., & Cerit, E. (2021). Social media addiction, cyberbullying and cyber victimization of university students. *Archives of psychiatric nursing, 35*(5), 499–503.
- Gómez-Galán, J., Lázaro-Pérez, C., & Martínez-López, J. Á. (2021). Trajectories of victimization and bullying at university: Prevention for a healthy and sustainable educational environment. *Sustainability, 13*(6), 3426.
- Ho, T. T. Q., Li, C., & Gu, C. (2020). Cyberbullying victimization and depressive symptoms in Vietnamese university students: Examining social support as a mediator. *International Journal of Law, Crime and Justice, 63*, 100422.
- Kokkinos, C. M., & Antoniadou, N. (2019). Cyber-bullying and cyber-victimization among undergraduate student teachers through the lens of the General Aggression Model. *Computers in Human Behavior, 98*, 59–68.
- Kokkinos, C. M., & Saripanidis, I. (2017). A lifestyle exposure perspective of victimization through Facebook among university students. Do individual differences matter?. *Computers in Human Behavior, 74*, 235–245.
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N., & Reese, H. H. (2012). Chapter 14 Cyber bullying among college students: Evidence from multiple domains of college life. In L.A. Wankel & Wankel, C. (Eds.). *Misbehavior online in higher education* (pp. 293–321). Emerald Group Publishing Limited.
- Pörhölä, M., Cvancara, K., Kaal, E., Kunttu, K., Tampere, K., & Torres, M. B. (2020). Bullying in university between peers and by personnel: Cultural variation in prevalence, forms, and gender differences in four countries. *Social Psychology of Education, 23*(1), 143–169.
- PR.STUDENT (16. 2. 2023). Digital 2023: статистика аудитории интернета и соцсетей в России. Новости индустрии. Retrieved December 15, 2023, from <https://www.prstudent.ru/research/digital-2023-statistika-auditorii-interneta-i-socsetej-v-rossii>.
- Sinkkonen, H. M., Puhakka, H., & Meriläinen, M. (2014). Bullying at a university: students' experiences of bullying. *Studies in higher education, 39*(1), 153–165.
- Swan, L. E., Mennicke, A., Magnuson, A., & MacConnie, L. (2021). Social risk factors for interpersonal violence victimization among college students: Findings from a mixed-gender sample. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 30*(5), 605–624.
- UNESCO. (2019). Behind the Numbers: Ending School Violence and Bullying; UNESCO: Paris, France. Retrieved March 16, 2024, from <https://doi.org/10.54675/TRVR4270>.
- Yildiz Durak, H., & Saritepeci, M. (2020). Examination of the relationship between cyberbullying and cyber victimization. *Journal of Child and Family Studies, 29*, 2905–2915.

- Андронникова, О. О. (2015). Теоретический анализ основных современных теорий виктимизации, разработанных в рамках зарубежной науки. *СибСкрипт*, 4(64), 54–57.
- Аракелян, К. Н. (2014). Опыт пережитого насилия и склонность к виктимному поведению подростков: гендерный аспект. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Социология*, 4, 58–65.
- БезФормата (2023, 22 апреля). Поверила в удачу: жительница Саяногорска платила за липовый выигрыш в лотерее. Retrieved January 13, 2024, from <https://abakan.bezformata.com/listnews/sayanogorska-platila-za-lipoviy-viigrish/116509152/>.
- Биктагирова, Г. Ф., Валеева, Р. А. Дроздикова-Зарипова, А. Р., Калацкая, Н. Н., & Костюнина, Н. Ю. (2019). Профилактика и коррекция виктимного поведения студенческой молодежи в Глобальной сети Интернет: теория, практика. Казань: Отечество.
- Бондарев, А. С. (2013). Правовое самовоспитание как самостоятельный вид субъектно-субъектной правовой социализации. *Вестник Пермского университета. Юридические науки*, 2(20), 7–16.
- Возмилкина, Е. Н. (2016). Социальные проблемы современной Российской молодёжи. Интеллектуальный потенциал XXI века: ступени познания, 31, 45–50.
- Дейнека, О. С., Духанина, Л. Н., & Максименко, А. А. (2020). Кибербуллинг и виктимизация: обзор зарубежных публикаций. *Перспективы науки и образования*, 5(47), 273–292.
- Заглодина, Т. А., & Панкратова, Л. Э. (2021). Кибербуллинг в образовательном процессе: опыт исследования в студенческой среде. *Инновационная научная современная академическая исследовательская траектория*, 3(6), 53–63.
- Игнатова, О. (2023, 05. апреля). Закручивают лайки: Мошенники придумали новый способ обмана россиян. *Российская газета*. Retrieved December 17, 2023, from <https://rg.ru/2023/04/05/zakruchivaiut-lajki.html>.
- Ищук, Я. Г., Пинкевич Т. В., & Смольянинов Е. С. (2021). Цифровая криминология: учебное пособие. Академия управления МВД России.
- Классен, Н. О., & Шипунова, Т. В. (2013). Стиль жизни студенческой молодёжи и сексуальная виктимизация. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Социология*, 2, 166–173.
- Крысько, В. Г. (2022). *Социальная психология: учебник для бакалавров*. Москва: Юрайт.
- Министерство внутренних дел Российской Федерации. (2023). Краткая характеристика состояния преступности в Российской Федерации за январь - ноябрь 2023 года. Retrieved December 21, 2023, from <https://мвд.рф/reports/item/45293174/>.
- Московская область 24 (2024, 13 января). Студентка МГУ стала жертвой мошенников. Retrieved January 13, 2024 from <https://mo-24.ru/studentka-mgu-stala>

zhertvoj-moshennikov/?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop (дата обращения 13.01.2024).

- ПРАЙ (2021, 10 июня). Названы самые распространенные схемы мошенничества в интернете. Retrieved December 11, 2023, from <https://1prime.ru/society/20210610/833897958.html>.
- Решетников, О. П. (2009). Проблема формирования социально-адаптационного потенциала будущего специалиста сферы культуры и искусств. *Культурная жизнь Юга России*, 4, 13–16.
- Соколова, М. (2022, 15. сентября). Больше 20 процентов первокурсников нуждаются в психологе. Электронное периодическое издание «Парламентская газета». Retrieved December 12, 2023, from <https://www.pnp.ru/social/bolshe-20-procentov-pervokursnikov-nuzhdayutsya-v-psikhologe.html>.
- Стуколова, Л. С. & Волкова, Н. С. (2016). Психологические основы виктимности личности в юношеском возрасте. *Символ науки*, 7-2(19), 124–126.
- Тельшева В. А., & Гордеева Е.Н. (2023). Исследование кибербуллинга в студенческой среде. *Вестник экономики, управления и права*, 16(2), 70–77.
- Фалкина, С. А. (2014). Психологические характеристики подростков, склонных к виктимному поведению в Интернет-сети. *Перспективы науки и образования*, 1(7), 230–236.
- Фролова, Р. И., & Байгужина, О. В. (2019). Стилевые характеристики саморегуляции поведения у студентов с различным уровнем виктимности. *Психология. Психофизиология*, 12(3), 5–16.
- Шипунова, Т. В. (2011). Сексуальная виктимизация студенческой молодежи: гендерный аспект. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Социология*, 4, 420–431.

Рад примљен: 15. 4. 2024.

Рад одобрен: 2. 9. 2024.